

Versterk je middagpauze

Webinar MOEV 15 november 2023

Leen Dom - Onderzoekscentrum Pedagogie in
Praktijk

Linde Van Reusel - Onderzoekscentrum
Toekomstgedreven Onderwijs

KdG Research

Karel de Grote Hogeschool

Doelen van vandaag

- Je hebt concrete tips en tricks gekregen om je middagpauze te versterken
- Je weet hoe je een veranderproces over de middagpauze kan aanpakken
- Je bent geïnspireerd om in je eigen school aan de slag te gaan met het materiaal dat we bieden.

Je middagpauze versterken – hoe doe je dat?

4 basisregels

1. Ga voor duurzame oplossingen

Vermijd ad hoc aanpassingen

2. Betrek de kinderen

Bevraag hoe kinderen de middag ervaren

Communiqueer over waarom je aanpassingen doet

Een leerlingenraad doet wonderen

3. Vergeet de noden van de begeleiders niet

Ondersteun je middagbegeleiders

Waardeer je middagbegeleiders

4. Zet in op vrijheid en autonomie van kinderen

Het onderzoek in een notendop

Onderzoeksvraag

Hoe kunnen basisscholen tot een middagpauze komen die als kwaliteitsvol ervaren wordt door alle betrokkenen?

Vertrekpunt

De middagpauze op school is een lastig gegeven: voor kinderen, ouders, leraren en directie. Een wettelijk kader ontbreekt.

Methode (jan 2020-dec 2022)

- Online survey: 327 kleuterscholen, 313 lagere scholen en 66 buitengewone scholen
- Interviews en/of observatie in negen praktijken
- Actie-onderzoek in drie proeftuinen

Resultaten

- Een [website](#) met handvatten en inspiratiemateriaal voor scholen
- Een rapport met de onderzoeksresultaten van de survey
- Een korte samenvatting van de resultaten en beleidsaanbevelingen

De website: reftersenspeelplaatsen.kdg.be

Doelpubliek: directeurs,
zorgcoördinatoren, leraren uit
basisscholen

Inhoud?

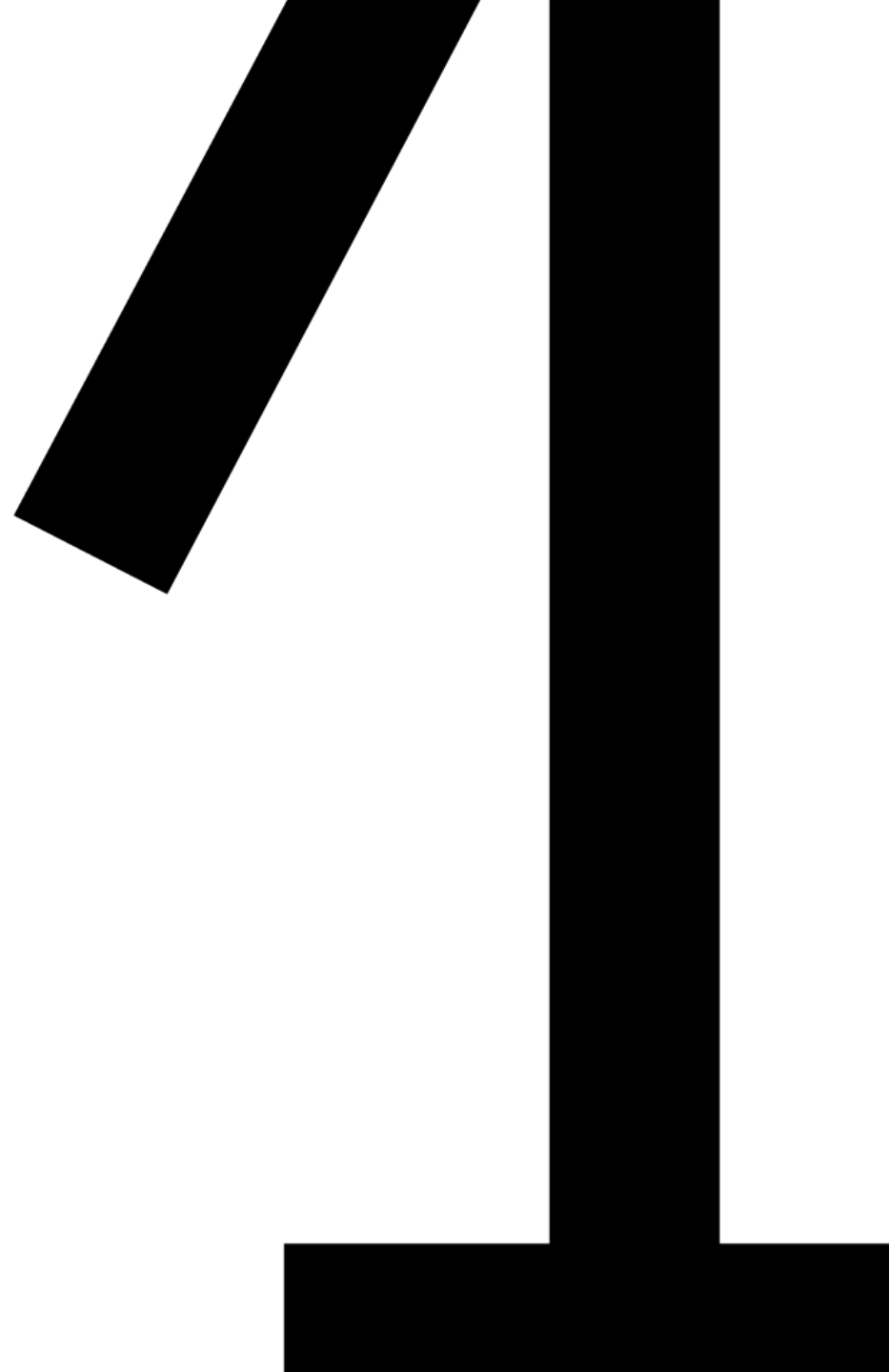
- Inspiratie uit het onderzoek en uit andere scholen
- Een verandertraject opzetten om je middagpauze aangener te maken.
- Materiaal om betrokkenen te bevragen

Tips

Ruimte en aanbod

Zorg voor een variatie aan speelmogelijkheden

- Ruimte voor actief spel: klauteren, slingeren, hangen, springen, evenwicht ...
- Ruimte voor sport en spel met een bal
- Ruimte voor rustig, ingetogen spel
- Ruimte voor creatief spel: bouwen, stapelen, prutsen ... en allerlei vormen van fantasiespel
- Ruimte voor explorerend spel: ontdekken, uitpluizen, natuur beleven

Kijk met een **kritische blik** naar je speelplaats:

- Welke ingrepen kunnen meer variatie in spelvormen mogelijk maken?
- Hebben kinderen de ruimte om een rustig hoekje op te zoeken?
- Is er groen aanwezig en kan je dat groen uitbreiden?

In **Basisschool Bloemendaal** bleek uit de bevraging van de kinderen en uit observaties dat voetbal een heel groot stuk van de ruimte innam. Met een simpele ingreep creëerde de school meer ruimte voor rustig en ingetogen spel: de voetbaldoelen werden weggehaald van onder het afdak en vervangen door picknickbanken.

15/11/2023 |

In **Hippo's Hof** in Gent is de speelplaats niet voorzien op het aantal kinderen dat er speelt. Teveel kinderen samen op de speelplaats zorgt voor agressie en frustratie. Om kinderen meer ruimte te geven, spelen ze tijdens de middag ook op **het pleintje aan de overkant**.

Voorzie extra aanbod tijdens de middag

Uit de survey:

Kleuters: fietsen, dansen, gevulde speelgoedbakken

Lagere school: georganiseerde wedstrijden zoals voetbal, basketbal; knikkeren, muzische activiteiten, schaken, knutselen, ict, yoga, of een maandelijkse 'rollerdag'.

Speelkoffers of speelplaatswinkels

Sleutelhof Rumst:

- boekenkastjes om boeken te bewaren
- tekenhoek
- PLU-tijd: wandelen, knutselen, dansen, voetballen, basketballen

Een uitleendienst op school

Vier tips om je uitleendienst duurzaam aan te pakken

- Stel een leraar of ander personeelslid verantwoordelijk voor de organisatie en opvolging van de uitleendienst. Geef deze persoon uren om daaraan te besteden.
- Maak heldere afspraken over de werking. Laat de leerlingen mee nadenken over afspraken over respectvol gebruik van materiaal, over hoe uitlenen, en over het opruimen van materiaal.
- Schakel leerlingen in om de uitleendienst te bemannen.
- Geef niet op!

In Mater Dei in Brasschaat organiseren ze al vele jaren een uitleendienst:

- leerlingen 5 en 6 bemannen
- heldere afspraken
- lokaaltje met schabben en rekken en alles is gelabeld in bakken
- stelten, jongleermateriaal, werpdoekjes, pingpongpalen, ...

Spelen met Loose Parts

In basisschool De Palster verzamelden ze loose parts in een bouwberging: via ouders, doe-het-zelf zaken, geefgroepen, bedrijven in de buurt en de kringwinkel.

- 2 bouwmeesters uit 5 en 6
- 3 afspraken: niet slaan, niet gooien, niet stukmaken

Wat met voetballen?

- een duidelijk afgeijnd voetbalveld met zichtbare lijnen en duidelijke doelen
- een scheidsrechter of een voetbaltornooi?
- een duidelijk speelschema
- voetballers af en toe aanmoedigen om ander spel uit te proberen

De Tinteltuïn

- kinderen krijgen v
vrijheid
- massa aan
speelmogelijkheid
extra aanbod niet
nodig
- vuil maken mag
- risicovol spel

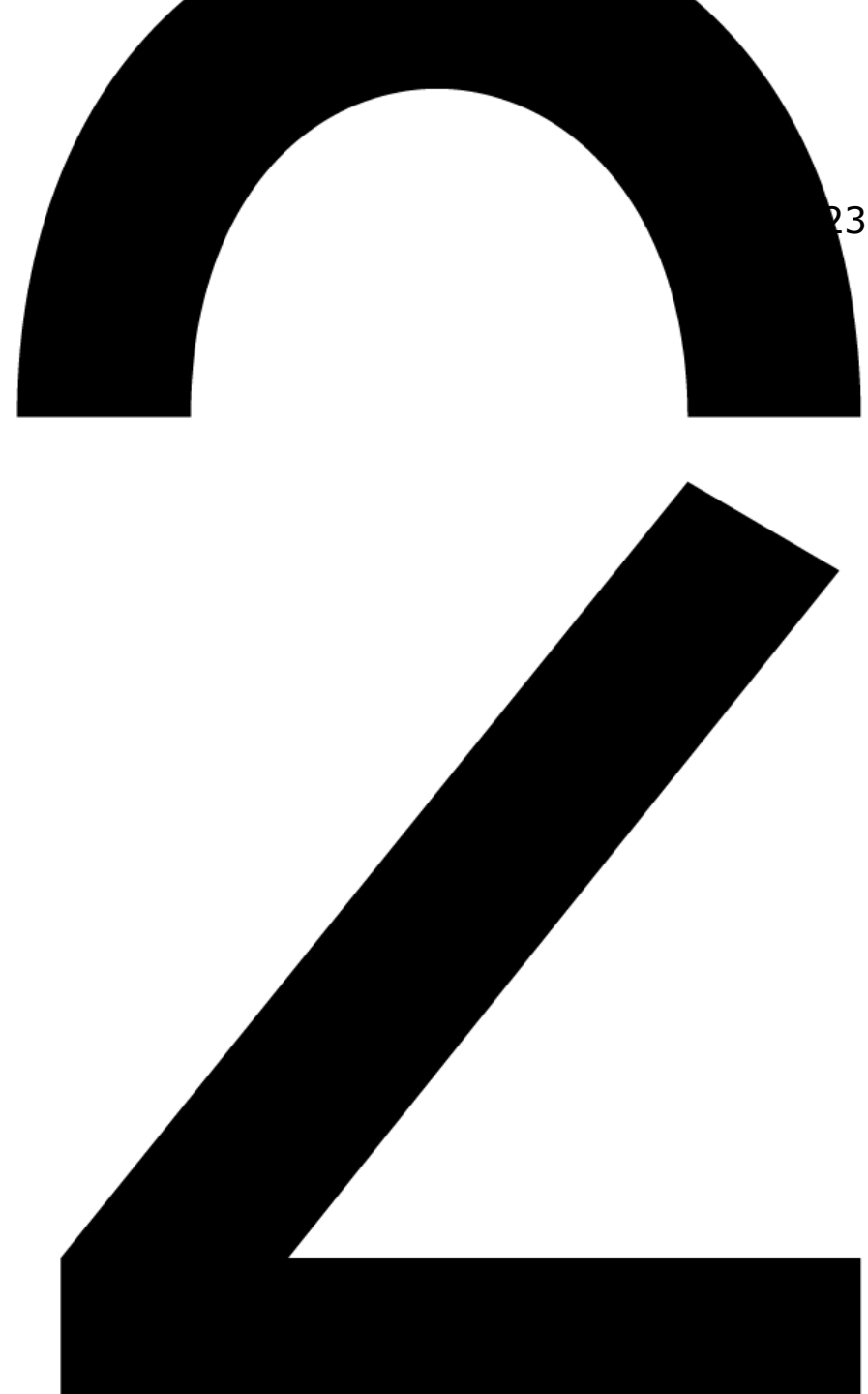

“Mogen jullie doen wat je wil in die boom?” “Ja.” “Mogen jullie zo hoog klimmen als je wil?” “Ook niet te hoog. Tot aan de top”. “Soms klim ik helemaal tot daar.” “Ik klim soms helemaal tot daar.” “Ik ooit eens tot daar.” “En ik tot daar.” “En ik tot daar.” “Je mag echt niet hoger dan je nu ziet.” “En hoe weet je dat dat niet mag.” “Dat weet ik gewoon vanuit mijn eigen.” “Ja want ik vind dat zelf zo.” “Ik mag tot hier, tot hier, tot hier...” “

Kleuters
Tinteltuïn

Organisatie en afspraken

Hoe organiseer je de maaltijd?

In de klas

- rustiger en gezelliger
- tijd voor informele babbels
- leraar heeft geen pauze
- pas op met tv, beter muziek

In de refter

- handig bij warme maaltijd
- minder begeleiders nodig
- lawaai is knelpunt

Tips:

- samen bewust nadenken over aanpak en organisatie van de maaltijd
- kies voor 'een vrije refter'
- picknick buiten
- eet eens mee met de kinderen in de refter

Maak heldere afspraken

- Kinderen hebben nood aan begrenzing en autonomie
- Maak het 'geen probleem gebied' zo groot mogelijk
- Een minimum aan regels en een maximum aan duidelijkheid

Geef kinderen inspraak in de regels!

Een goede regel voldoet aan de volgende voorwaarden:

- De regel heeft een duidelijke reden of functie en is vooral gericht op de veiligheid en het welbevinden van kinderen
- De regel is afgestemd op de ruimte
- De regel is duidelijk en bekend
- De regel wordt door de begeleiders gehandhaafd en voorgeleefd

Sfeer en groepsklimaat

Betrek de leerlingen

- Bespreek de middagpauze met de leerlingen
- Organiseer een leerlingenraad
- Laat kinderen zelf ideeën, afspraken bedenken
- Communiceer de waarom van je beslissingen aan de leerlingen

Wat als kinderen de regels overtreden?

- Ingrijpen hoeft niet altijd
- Kinderen wijzen op de regel
- Kinderen zelf oplossingen laten bedenken
- Een time-out inbouwen
- Steun elkaar
- Richt een gevoelsplek in
- Probeer straffen te vermijden, zoek liever naar de redenen achter gedrag van kinderen

Makkelijk is anders!

Leer kinderen hun conflicten zelf oplossen

Kinderen kunnen goed leren om kleine conflicten zelf op te lossen. Ze hebben daarbij wel ondersteuning van volwassenen nodig.

Peer mediation: opgeleide leerlingenbemiddelaars bemiddelen bij conflicten tussen leerlingen. Volgens vast stappenplan.

- basisvoorwaarden en afspraken vastleggen
- elk kind doet zijn verhaal: zeg alles wat er gezegd moet worden
- wat heb je bijgeleerd over jezelf?
- mogelijke oplossingen bedenken

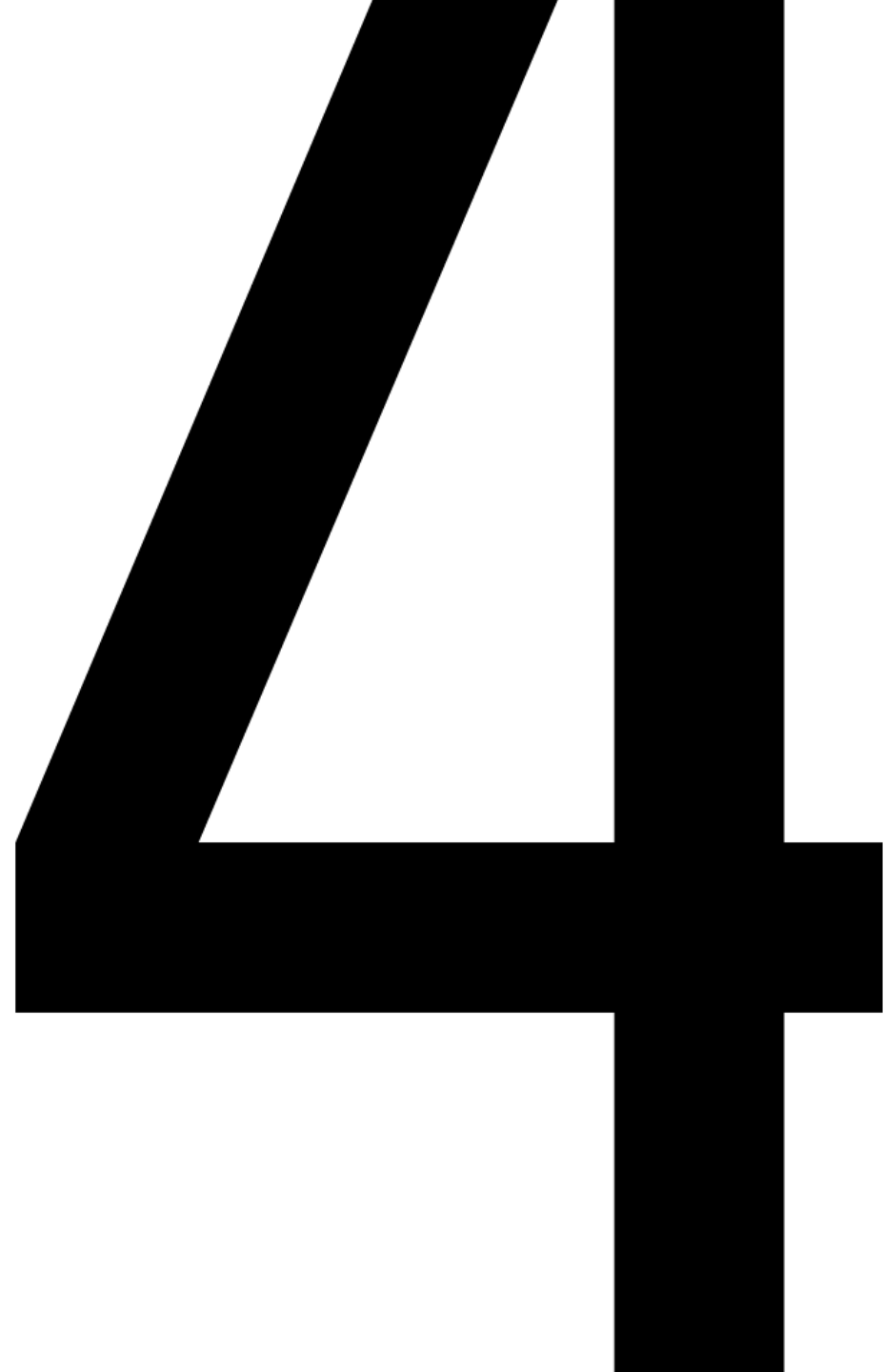

Dokata Gent: een leerlingenbegeleider

- veel leerlingen op een kleine speelplaats
- hevige ruzies en fysiek en verbaal geweld
- speelzones was niet voldoende
- functie van leerlingenbegeleider:
 - ander uurrooster werkt van 12.15u tot 14.30u als leerlingenbegeleider
 - uitdagend aanbod voorzien
 - begeleiding van kinderen met meer noden en kinderen die ongewenst gedrag vertonen
 - heeft tijd om conflicten uit te praten en gesprekken te voeren na de middag

Begeleiding en begeleidersstijl

Versterk en waardeer je middagbegeleiders

- **voor middagbegeleiders is het belangrijk te voelen dat het lerarenteam achter hen staat**
- **zet in op ondersteuning en coaching**
 - aanvangsbegeleiding
 - overleg en intervisiemomenten
- **probeer hen in het team te integreren:**
 - deelname aan studiedagen en vergaderingen
 - communicatie-overdracht

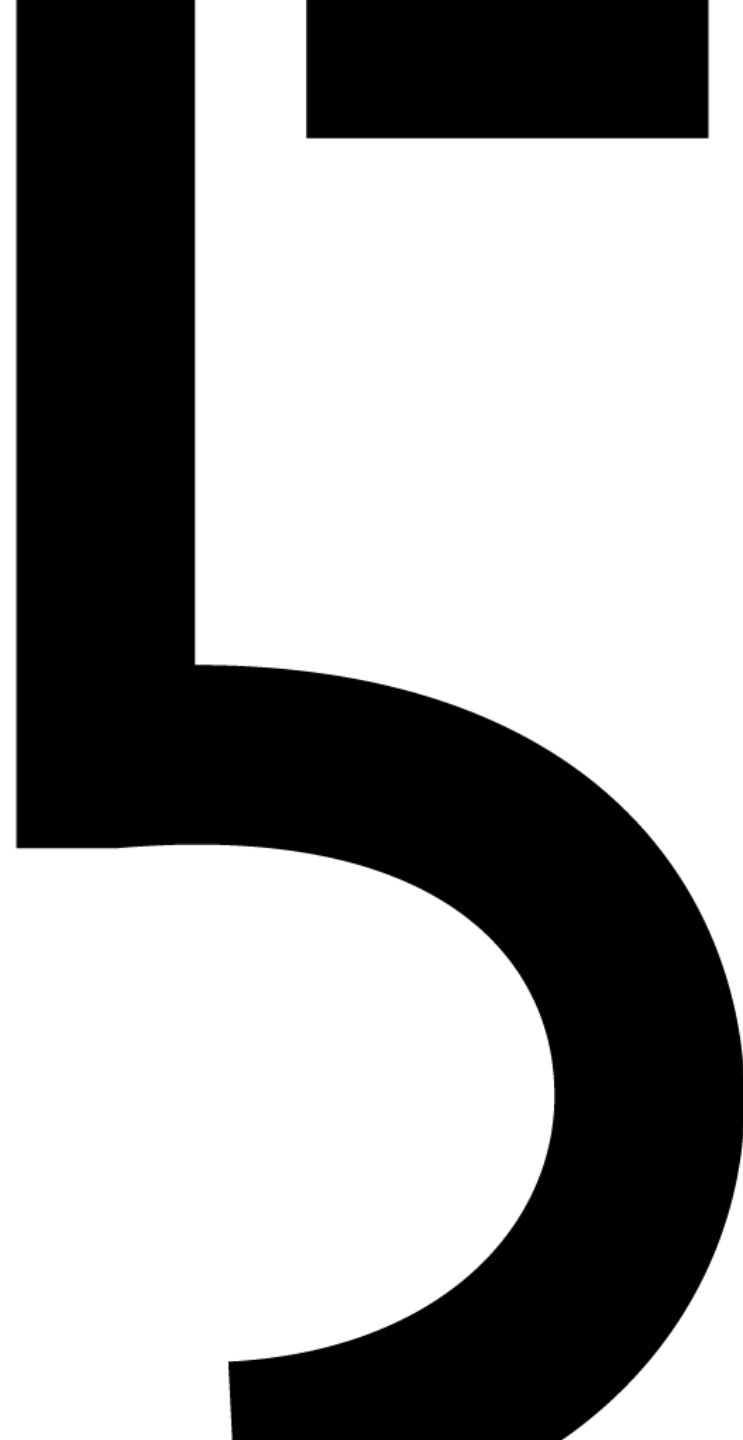
Speelvogel: begeleidingstraject voor vrijwilligers met pedagogisch ondersteuner

Pedagogisch Ondersteuner (KdG) doet een begeleidingstraject met de vrijwilligers:

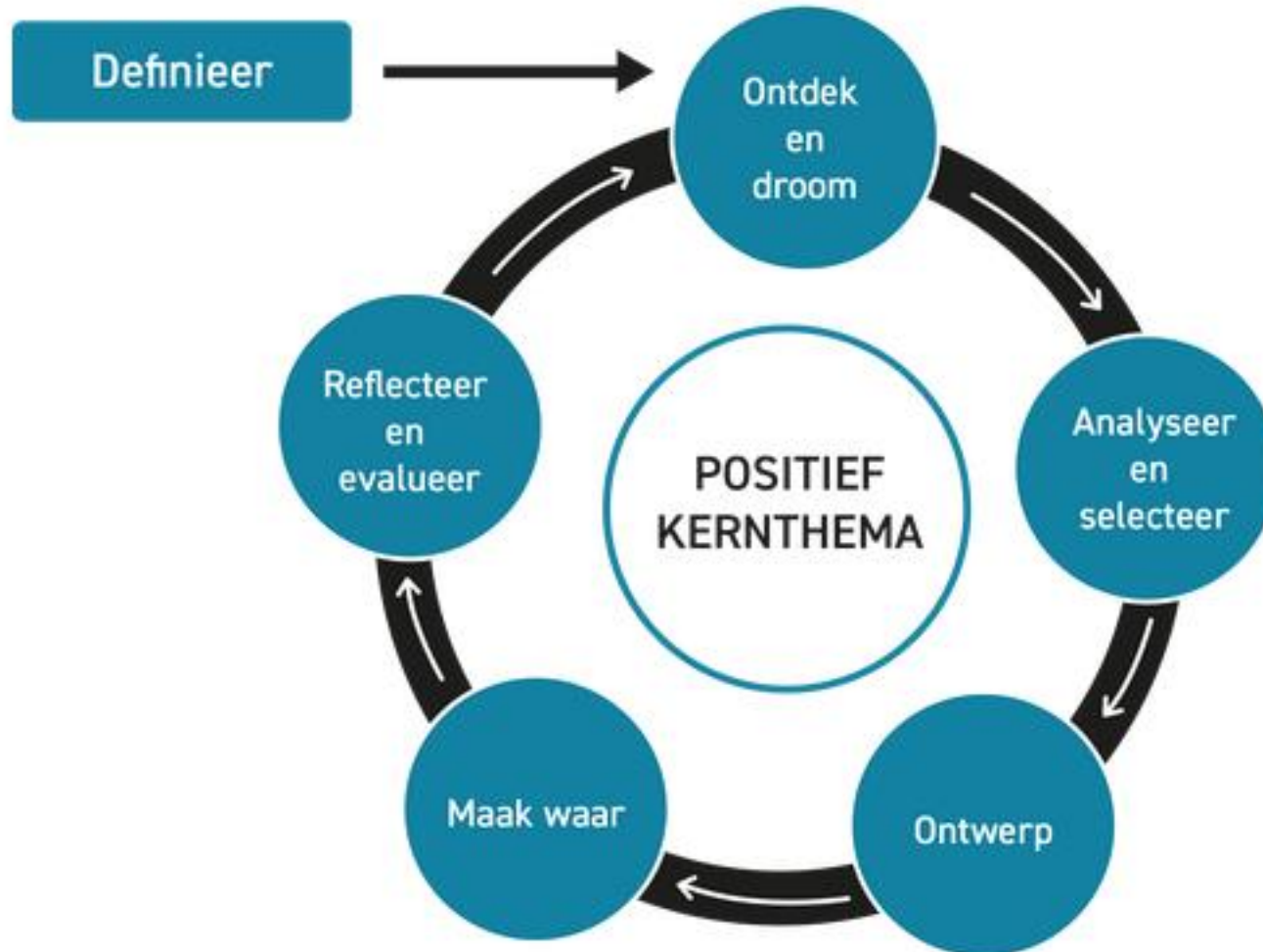
- Noden bevragen en participatief observeren
- Werkbegeleiding
- Inhoudelijke themasessies rond emoties, welbevinden en betrokkenheid

**Hoe kom je tot een
duurzaam
verandertraject?**

Een verbetertraject opzetten

Definieer: bepaal een positief kernthema

Bepaal een positief kernthema

- Deze **vragen** kunnen helpen om tot een thema te komen:
 - Is het onderwerp positief geformuleerd?
 - Werkt het verbindend?
 - Wekt het oprechte nieuwsgierigheid en enthousiasme op?
 - Geeft het antwoord op de vraag: waar zijn we aan het einde van de rit op uit?

Bedenk wie je naast je kernwerkgroep wil betrekken in het proces

Ontdek & droom

- Neem je tijd om alle perspectieven te onderzoeken:
 - kinderen
 - leraren
 - ouders
 - begeleiders middag
- Focus niet op problemen maar waardeer wat er nu al goed gaat:
 - *Hoe ervaren betrokkenen de huidige situatie?*
 - *Wat is de gewenste situatie voor de betrokkenen?*

Analyseer en selecteer

Analyseer de resultaten en orden ze in thema's

Communiceer de resultaten naar de betrokkenen

Kies één of twee hoofdthema's

Ontwerp

Werkgroep gaat aan de slag

Eerste stap: resultaten verbinden met pedagogische visie – visie op de middagpauze uitschrijven

Actieplan:

- Welke ideeën wil je verder uitwerken?
- Hoe ga je dat aanpakken?
- Wie neemt verantwoordelijkheid?
- Tegen wanneer wil je wat klaar hebben?

Maak waar

- Uitvoeren van de acties
- Werkgroep is trekker
- Organiseer regelmatig overleg om te bespreken hoe de acties verlopen
- Eigenaarschap bij trekkers
- Waarderende aanpak

Evalueer en reflecteer

- Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?
- Terugkijken naar positief kernthema
- Bij de betrokkenen beluisteren wat de acties met hen gedaan hebben

Het is een proces dat nooit af is...

Evalueer en reflecteer in De Speelvogel en Bloemendaal

“Ik onthou het ‘samen doen’.
Ik vind het belangrijk om
samen met de leerlingen en
de leerlingenraad na te
denken” (directeur
Bloemendaal)

“Het eerste wat in mij opkomt als
ik denk aan dat traject met Sarah
is dat ik meer zelfvertrouwen
gekregen heb.” (vrijwilliger
Speelvogel)

“Wat ik vooral belangrijk vind is dat
we de tijd genomen hebben om uit
te zoeken wat er anders kan. We
zijn deze keer niet in ad hoc
oplossingen gevlogen” (directeur
Speelvogel)

“Ik heb geleerd om meer naar het
kind te kijken, te luisteren, een
beetje snappen van waaruit een
agressie komt” (vrijwilliger
Speelvogel)

Meer lezen: reftersenspeelplaatsen.kdg.be

Ken je collega's die interesse hebben in dit thema?

Op dinsdag 28 nov 9u-10.45u stellen we de resultaten voor tijdens de KdG Research week.

Wil je met je school in 2024-2025 een verandertraject aangaan onder onze begeleiding? Mail ons:

Leen.dom@kdg.be

Linde.vanreusel@kdg.be